

ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.3(477)

АКТИ ОРГАНІВ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ПРОВОВА ПРИРОДА

І. Ласько

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна,
e-mail: Lasko_i.m@ukr.net*

З'ясовано нормотворчі повноваження соціальних страхових фондів у сфері соціального забезпечення. Обґрунтовано, що джерелами права соціального забезпечення є нормативно-правові акти соціальних страхових фондів, які регулюють питання надання застрахованим особам (або особам прирівняним до них) матеріального забезпечення і соціальних послуг при настанні страхових випадків. Встановлено, що нормативні акти органів соціального страхування ухвалюють у визначеній документальній формі компетентні органи від імені соціальних страхових фондів, у чітко встановленому порядку, містять обов'язкові правила поведінки, що передбачають порядок реалізації права на соціальне забезпечення. Аргументовано, що за своєю юридичною природою вони є корпоративними актами.

Ключові слова: правління соціальних страхових фондів, члени соціальних страхових фондів, соціальні виплати та послуги, корпоративні акти.

Становлення України як соціально орієнтованої держави призвело до зміни уявлень про систему соціального забезпечення та його правові засади. В умовах сьогодення гарантії соціального захисту переважної частини громадян значно послаблені не зважаючи на те, що законодавство у сфері соціального забезпечення постійно оновлюється. Законодавець не завжди спроможний реально оцінити проблеми реалізації права на соціальне забезпечення, а це зумовлює помилки у виборі напрямів правового регулювання соціального захисту та форм об'єктивації норм, які використовують для цього.

Поява нових організаційно-правових форм та соціальних інститутів, формування недержавної системи соціального забезпечення висувають особливі вимоги до правового регулювання відносин соціального забезпечення. Активна участь соціальних страхових фондів у наданні соціальних благ потребує детального аналізу їх нормотворчих повноважень та визначення юридичної природи ухвалених ними актів.

У науковій та навчальній літературі серед джерел права соціального забезпечення досить часто згадують акти органів соціальних страхових фондів. Зокрема, питання належності актів соціальних страхових фондів до джерел права соціального забезпечення фрагментарно досліджували такі вчені, як Н. Б. Болотіна [1, с. 150], В. Я. Бурак [2, с. 365–366], П. Д. Пилипенко [7, с. 305], Б. І. Сташків [27, с. 266]. Однак поза увагою науковців продовжують залишатися питання правової сутності та ознак цих актів, їх місця і ролі у системі джерел права соціального забезпечення України.

Для ґрунтового дослідження зазначених питань розпочнемо зі з'ясування правового становища органів соціального страхування як суб'єкта правотворчості. Науковці під терміном «органи соціального страхування» розуміють соціальні страхові фонди. Адже відповідно до ст. 14 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [6] органами, які керують та управляють окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, визначено страхові фонди.

Досліджуючи правове становище страхових фондів, у науковій літературі звертають увагу на особливості їх правового статусу. Зокрема, вони вказують на такі особливості, як некомерційність та самоврядність їхньої діяльності.

Некомерційність, на думку О. І. Кульчицької, полягає в тому, що страхові фонди не мають на меті отримання прибутку. Засобом забезпечення не комерційності діяльності фондів є заборона провадити будь-яку діяльність, окрім передбаченої законом про відповідний вид соціального страхування (ч. 4 ст. 14 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, ч. 3 ст. 58 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [17], ч. 4 ст. 8 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» [18], ч. 3 ст. 9 Закону України Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [19]).

Самоврядність науковець розглядає як управління фондами на основі паритетності представниками держави, застрахованих осіб і роботодавців. Зокрема, йдеться про те, що самі суб'єкти системи страхування – застраховані особи, роботодавці як страхувальники та держава як один із роботодавців і гарант реалізації застрахованими особами їхніх прав – управляють цією системою через своїх представників, котрі входять до складу правління – вищого органу управління фондом [4, с. 242]. Також самоврядність фондів проявляється і у тому, що їх внутрішня діяльність регламентується статутом, який затверджує правління фонду.

Сьогодні в Україні функціонують такі соціальні страхові фонди: Фонд соціального страхування України, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, а також недержавні пенсійні фонди.

Поряд із цими фондами особливе місце займає Пенсійний фонд України, оскільки він досі є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовує і координує Кабінет Міністрів України через Міністра соціальної політики України [10, 11]. Варто зауважити, що ще в 2003 році законодавець з метою узгодження правового статусу Пенсійного фонду України із правовим статусом соціальних страхових фондів у Розділі XV «Прикінцеві положення» Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачив перетворення цього фонду в неприбуткову самоврядну організацію. Про важливість цього питання для суб'єктів системи соціального страхування свідчать і положення Генеральної угоди про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2010–2012 роки від 09 листопада 2010 року [3]. У п. 4.8 Угоди сторони домовилися вивчити до 2012 року питання щодо можливості перетворення Пенсійного фонду України у самоврядну організацію. Однак необхідно констатувати, що на сьогодні зрушень у цьому питанні немає.

Зважаючи на те, що відповідно до п. 3, 4 Положення про Пенсійний фонд України до завдань цього органа належить акумуляція страхових внесків та здійснення виплат застрахованим особам. Наведені положення свідчать про функціону-

вання Пенсійного Фонду України на страхових засадах, а також про його соціальне призначення. Отже, Пенсійний фонд України є соціальним страховим фондом, і пропри те, він одночасно є і центральним органом виконавчої влади.

Оскільки основними завданнями соціальних страхових фондів є надання застрахованим особам матеріального забезпечення та соціальних послуг при настанні страхових випадків, то саме з цих питань вони можуть приймати відповідні нормативно-правові акти, які є загальнообов'язковими і стосуються соціально-застрахованих осіб. У випадку, коли на Пенсійний фонд України додатково покладено особливі обов'язки, що пов'язані зі взяттям на облік страхувальників, забезпеченням збору та обліку страхових коштів, контроль за повнотою та своєчасністю їх сплати, ведення Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, у тому числі персоніфікованого обліку відомостей про застрахованих осіб у межах компетенції, визначеної законом, він має право приймати відповідні акти і з цих питань.

При цьому некомерційність та самоврядність діяльності страхових фондів є тими особливостями правового статусу, котрі, на наш погляд, не можуть не впливати на правову сутність їхніх актів. Тому такі ознаки джерел права соціального забезпечення, як вплив держави на їх формування, формальна визначеність, нормативність, загальнообов'язковість та загальновідомість (доступність) набувають особливого вияву в актах органів соціального страхування.

Насамперед, звернемо увагу на те, що акти органів соціального страхування приймають від імені юридичної особи їх компетентні органи. Закони України, що регулюють окремі види загальнообов'язкового державного соціального страхування (ст. 58 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та ст. 4, 5 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»), відносять соціальні страхові фонди до юридичних осіб та зазначають, що управління фондами провадять правління та виконавчі дирекції. Саме правління Фонду законодавець наділяє повноваженнями щодо прийняття в межах своєї компетенції рішень, які можуть бути як регуляторними, так і нормативно-правовими.

Оскільки прийняття рішення правлінням соціального страхового фонду не в межах його компетенції означає незаконність такого рішення, тому важливо з'ясувати компетенцію правлінь відповідних фондів щодо прийняття нормативно-правових актів у сфері соціального забезпечення.

Основними завданнями соціальних страхових фондів є керівництво та управління відповідним загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, фінансування матеріального забезпечення та соціальних послуг, які передбачені відповідними Законами, забезпечення їх надання, а також контроль за використанням коштів фондів. Очевидно, що вони виконують різні за характером функції: управлінські, фінансові, а також ті, що пов'язані із наданням соціального забезпечення. Оскільки предметом нашого дослідження є джерела права соціального забезпечення, тому нашу увагу привертають повноваження правління Фондів у сфері надання соціального забезпечення.

Для прикладу, ст. 47 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» (до ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці») передбачала, що для забезпечення відновлення здоров'я застрахована особа та члени її сім'ї (а також особа, яка навчається у вищому навчальному закладі) мають право на отримання санаторно-

курортного лікування, оздоровлення у спеціалізованих оздоровчих закладах (у тому числі дитячих) у межах асигнувань, установлених бюджетом Фонду на зазначені цілі, та в порядку і на умовах, визначених правлінням Фонду. На виконання цього положення законодавець наділив правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності повноваженням визначати порядок фінансування та умови надання путівок на санаторно-курортне лікування (ст. 11 зазначеного Закону та ч. 8 п. 4.2 статуту цього Фонду [26]). Виконуючи свої повноваження, правління названого Фонду затвердило Порядок отримання застрахованими особами і членами їхніх сімей санаторно-курортного лікування, яке сплачують за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 25 лютого 2009 року № 12, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 квітня 2009 року за № 339/16355 [12].

Звертаючись до постанов правління інших страхових фондів (наприклад, постанови правління Пенсійного фонду України «Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» [23], «Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення пільгової пенсії та перерахування підприємствами та організаціями коштів на її виплату відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18. 07. 2007 № 937» [21] тощо, а також постанов правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України «Про затвердження Порядку призначення, перерахування та проведення страхових виплат» [14], «Про затвердження Положення про забезпечення потерпілих внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання путівками для санаторно-курортного лікування» [20]), можна констатувати, що вони є актами процедурного характеру. Оскільки, головню регламентують порядок надання різних видів соціального забезпечення.

Така практика діяльності соціальних страхових фондів є правомірною. Як слушно зазначає О. Ф. Скакун, акти державних органів, громадських організацій, комерційних корпорацій є підзаконними, вони перебувають «під» законом, ґрунтуються на законах і не суперечать їм [24, с. 316]. Їх особливість полягає в тому, що вони «забезпечують виконання законів шляхом конкретизованого нормативного регулювання всього комплексу суспільних відносин» [24, с. 334].

Попри це, досліджуючи повноваження правління фондів у сфері соціального забезпечення, не можна не зауважити, що в багатьох випадках вони наділені повноваженнями, які їм не притаманні. Зокрема, одним із повноважень правління Фонду соціального страхування України (п. 9 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування») є встановлення розміру допомоги на поховання. Відтак правління ще Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності своєю постановою від 16.11.2011 р. № 55 передбачило допомогу на поховання у розмірі 2 200 грн [16]. Ця постанова й сьогодні залишається чинною.

Інший приклад можна навести, досліджуючи діяльність Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Ч. 2 ст. 23 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» передбачає, що допомога по безробіттю особам, зазначеним у ч. 2 ст. 22 цього Закону, а саме застрахованим особам, визнаних в установленому порядку безробітними, які протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, за даними Державного реєстру

загальнообов'язкового державного соціального страхування мають страховий стаж менше шести місяців або звільнені з останнього місця роботи з підстав, передбачених ст. 37, п. 3, 4, 7 і 8 ст. 40, ст. 41 і 45 Кодексу законів про працю України, особам, зазначеним у ч. 2 ст. 6 цього Закону, виплачують у мінімальному розмірі, який встановлює правління Фонду. Відповідно правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття своєю постановою [22] встановило мінімальний розмір допомоги по безробіттю. Відтак, допомога у мінімальному розмірі 544 грн призначатиметься для безробітних, які протягом 12 місяців, що передували реєстрації як безробітні, мають страховий стаж менше шести місяців або звільнені з останнього місця роботи з підстав систематичного невиконання працівником трудових обов'язків, прогулу, появи на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння, розкрадання майна за місцем роботи, розірвання договору з керівником на вимогу профспілки (п.п. 3, 4, 7, 8 ст. 40, ст. 45 Кодексу законів про працю України) або з додаткових підстав розірвання трудового договору з ініціативи власника з окремими категоріями працівників з певних умов (ст. 41 Кодексу Законів про Працю); а також для молоді, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася у працевлаштуванні на перше робоче місце у разі реєстрації відповідних осіб як безробітних. Окрім того, ця постанова передбачає, що у разі якщо розмір допомоги по безробіттю, розрахований застрахованим особам, страховий стаж яких протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, становить більше ніж шість місяців, менший за 80 % від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом, допомога по безробіттю такій особі виплачується у розмірі 80 % від прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом [22].

На нашу думку, надання Фондам повноважень щодо встановлення розмірів соціального забезпечення є незаконним. Ми обґрунтовували необхідність чіткого регламентування сфери законодавчого та підзаконного правового регулювання [5]. І переконані, що права осіб на пенсії, допомоги, компенсації та пільги, послуги, субсидій та інші види соціального забезпечення, їх розміри, умови надання та джерела фінансування повинні бути передбачені винятково законами. Процедурні питання (наприклад, надання соціального забезпечення) можуть регулюватися підзаконними нормативно-правовими актами органів, до повноважень яких належить їх надання. Отже, вид, розмір та умови соціального забезпечення, які надають страхові фонди, повинні визначати закони, які регулюють відповідні види загальнообов'язкового державного соціального страхування, а вже порядок їх надання – акти правління страхових фондів.

На нашу думку, роль держави у формуванні актів органів соціального страхування не вичерпувалася наділенням повноваженнями щодо прийняття рішень у межах визначеної компетенції. Адже в науковій літературі виокремлюють дві основні форми наділення державою правил поведінки юридичною силою: попереднє надання повноважень посадовим особам, органам або наступне затвердження компетентним органом виробленого на підприємстві, в організації правила [28, с. 380].

Підтвердження інстанцією вищого рівня акту, або надання йому юридичної сили, визнано його санкціонуванням [30, с. 772]. Іншими словами, санкціонувати – це визнавати законним.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» рішення правління Фонду, які є нормативними, підлягають

обов'язковій державній реєстрації в порядку, встановленому для реєстрації нормативно-правових актів органів виконавчої влади [8]. З цього приводу П. Д. Пилипенко слушно зауважує, що з моменту такої реєстрації вони отримують державне санкціонування і набувають ознак правових актів [15, с. 92].

Отже, можна зробити висновок, що держава впливає на акти соціальних страхових фондів як джерел права соціального забезпечення у двох формах: наділяє страхові фонди повноваженнями щодо прийняття нормативно-правових актів та санкціонує їх, передбачаючи для них державну реєстрацію. У такий спосіб вказані акти стають загальнообов'язковими для виконання юридичними та фізичними особами, яким вони адресовані чи які вступають у правовідносини, що регулює акт.

Наступною особливістю актів соціальних страхових фондів як джерел права соціального забезпечення є те, що вони регулюють відносини, які складаються в процесі їх власної діяльності, або їхньої взаємодії з іншими суб'єктами, відтак вони поширюються на осіб, які є учасниками цих суспільних відносин.

На підтвердження цього ми знову звернемося до положень законів, що регулюють окремі види загальнообов'язкового державного соціального страхування, якими передбачено, що рішення правління Фонду є обов'язковим для виконання, у тому числі всіма страхувальниками та застрахованими особами, яких воно стосується (ч. 9 ст. 60 Закону України «Про загальнообов'язкове пенсійне страхування», ч. 6 ст. 6 Закону України «Про загальнообов'язкового державного соціального страхування»).

Акти органів соціального страхування приймають у спеціально визначеному процедурному порядку, що визначається як законами, так і статутами відповідних Фондів. Для прикладу, відповідно до ч. 5 ст. 6 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» правління Фонду уповноважене приймати рішення за наявності на засіданні більшості складу кожної представницької сторони. Рішення вважається прийнятним, якщо за нього проголосувала більшість присутніх на засіданні членів правління від кожної сторони. У разі рівного розподілу голосів голос голови правління є вирішальним. При цьому порядок прийняття актів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття регулюють пункти 16, 17 Статуту цього органу [25].

Виражаються рішення страхових фондів у чітко встановленій документальній формі – постанові, за реквізитами якої її можна не лише ідентифікувати серед інших підзаконних актів, а й відразу визначити сферу діяльності суб'єкта правотворчості. У нашому випадку йдеться про соціально-страхові правовідносини.

Ще однією властивістю джерел права соціального забезпечення є їх доступність. Адже завдяки вільному доступу всіх суб'єктів права до отримання інформації про зміст прав та обов'язків, що поширюються на них, можна гарантувати ефективність правових рішень.

Лише 11. 03. 2014 року законодавець для забезпечення гласності та прозорості у діяльності фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування вніс зміни до законів, що регулюють відповідні види загальнообов'язкового державного соціального страхування. Зокрема, передбачено положення, відповідно до якого постанови правління фондів підлягають обов'язковому оприлюдненню на офіційній веб-сторінці Фонду (ч. 7 ст. 10 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», ч. 6 ст. 6 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», ч. 10 ст. 60 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»).

На підставі дослідження можна виокремити такі ознаки актів органів соціальних страхових фондів:

– їх приймають компетентні органи соціальних страхових фондів – правління Пенсійного фонду України, правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття; правління Фонду соціального страхування України;

– відповідно до встановленої законами, що регулюють окремі види загальнообов'язкового державного соціального страхування, або Статутами відповідних соціальних страхових фондів процедури;

– виражаються у формі «постанов»;

– містять норми права, що регулюють відносини, які складаються у процесі їх власної діяльності (керівництва та управління окремими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування, акумулювання страхових внесків та забезпечення фінансування виплат за цими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування тощо) і є обов'язковими для виконання всіма страхувальниками та застрахованими особами, яких вони стосуються.

Порівнюючи ці ознаки з ознаками корпоративних актів, які виділяють у науковій літературі (видають їх у спеціальному, визначеному процедурно-процесуальному порядку, від імені організації в особі її компетентних органів; покликані регулювати відносини, що пов'язані з діяльністю конкретної юридичної особи, поведінка інших осіб регулюється лише у частині їх взаємодії з певною юридичною особою [1, с. 121–123]), можна припустити, що акти органів соціальних страхових фондів належать до корпоративних. Про належність актів органів соціальних страхових фондів до корпоративних стверджувала свого часу Н. Б. Болотіна [1, с. 150]. Хочемо підтримати висловлені нею твердження, оскільки такі ознаки актів органів соціального страхування, як 1) прийняття їх компетентними органами соціальних страхових фондів, 2) містять норми права, що регулюють відносини, які складаються в процесі діяльності соціальних страхових фондів, 3) є обов'язковими для виконання всіма страхувальниками та застрахованими особами, яких вони стосуються, характеризують їх як корпоративні акти.

Отже, акти органів соціального страхування за своєю юридичною природою є корпоративними актами, які ухвалюють у визначеній документальній формі компетентні органи від імені соціальних страхових фондів, у чітко встановленому порядку, містять обов'язкові правила поведінки, що передбачають порядок реалізації права на соціальне забезпечення.

Список використаної літератури

1. *Болотіна Н. Б.* Право соціального захисту України : навч. посібник / Н. Б. Болотіна. – К. : Знання, 2005. – 615 с.
2. *Бурак В. Я.* До питання про джерела права соціального забезпечення / Володимир Бурак // Вісник Львівського університету. – 2003. – С. 362–368. – (Серія юридична ; вип. 38).
3. Генеральна угода про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2010–2012 роки від 09 листопада 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fpsu.org.ua/images/images/2013/Ugogy/Genugoda/genugoda_2010-2012p.pdf
4. *Кульчицька О. І.* Особливості правового статусу соціальних страхових фондів / О. І. Кульчицька // Вісник Львівського університету. – 2006. – С. 238–243. – (Серія юридична; вип. 42).
5. *Ласько І. М.* Законодавче регулювання права на соціальне забезпечення / І. М. Ласько // Актуальні проблеми юридичної науки : зб. тез Міжнар. наук. конф. «Одинадцять осінніх юридичних читань» (м. Хмельницький, 23–24 листопада 2012 р.). – Ч. 2. – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2012. – С. 111–113.

6. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України від 05.06.1998 р. – № 23. – Ст. 121.
7. *Пилипенко П. Д.* Акти договірної характеру у системі джерел права соціального забезпечення / П. Д. Пилипенко // Наукові праці Пилипенка Пилипа Даниловича. Вибране. – Дрогобич : Коло, 2013. – 408 с.
8. Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 р. № 731. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/731-92-п>.
9. Положення про Міністерство соціальної політики України затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. №423 в редакції від 17.06.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF>
10. Положення про Пенсійний фонд України затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 384/2011 із змінами, внесеними згідно з указом Президента № 141/2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/384/2011>
11. Положення про Пенсійний фонд України: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 23.07.2014 р. № 280 // Офіційний вісник України. – 05.08.2014 р. – № 60. – С. 38.
12. Порядок отримання застрахованими особами і членами їх сімей санаторно-курортного лікування, що сплачується за рахунок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: постанова правління фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 25 лютого 2009 року № 12, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 квітня 2009 року за № 339/16355 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0339-09/paran20#n20>
13. Порядок подання та оформлення документів для призначення пільгової пенсії та перерахування підприємствами та організаціями коштів на її виплату відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № 937: затверджено постановою правління Пенсійного фонду України від 25.01.2008 № 3–2 (зареєстровану в Міністерстві юстиції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0129-08>
14. Порядок призначення, перерахування та проведення страхових виплат: затверджено постановою правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 27.04.2007 № 24 (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.06.2007 за № 715/13982) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0715-07>.
15. Право соціального забезпечення України : підручник [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, С. М. Синчук та ін.] ; за ред. П. Д. Пилипенка. – [3-тє вид., переробл. і доповн.]. – К. : Ін Юре, 2010. – 504 с.
16. Постанова правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності : про встановлення розміру допомоги на поховання від 16.11.2011 р. № 55 (зареєстровану в юстиції України 15 грудня 2011 р. за № 1453/20191 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1453-11>
17. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 12.12.2003 р. – № 49. – Ст. 376
18. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III // Відомості Верховної Ради України. – 02.06.2000. – № 22. – Ст. 171.

19. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 26.11.1999 р. – № 46. – Ст. 403
20. Про затвердження Положення про забезпечення потерпілих внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання пугівками для санаторно-курортного лікування : постанова правління Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 31.10.2007 № 49 (zareestrovanu v Ministerstvi yustitsii Ukraini 26.12.2007 №1400/14667) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1400-07>
21. Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України» від 30.01.2007 №3-1 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2007 р. за № 135/13402) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0135-07
22. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю : постанова правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України від 12.04.2012 № 327 // Офіційний вісник України. – 01.06.2012 р. – № 39. – С. 186.
23. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: закон України від 09.04.1992 № 2262-XII // Відомості Верховної Ради України. – 21.07.1992 р. – № 29. – Ст. 399.
24. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. – [2-е вид. пер.з рос.]. – Х. : Консум, 2005. – 656 с.
25. Статут Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття: затверджений постановою правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття від 06.07.2000 р. №2 з доповненнями, затвердженими постановами від 05.10.2000 р. №14, від 23.12.2004 р. №308, від 24.10.2007 р. №474 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dcz.gov.ua/doccatalog/document?id...
26. Статут Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: затверджений постановою правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 5 червня 2001 р. № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fse.gov.ua/fse/-control/img/uk/publish/article/918131;jsessionid=4A74798AECF038B7D133ADBFA79FAC7F>
27. *Сташків Б. І.* Теорія права соціального забезпечення: навч. посібник / Б. І. Сташків. – К. : Знання, 2005. – 405 с.
28. Теория государства и права: курс лекций / под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Юрист, 2000. – 776 с.
29. *Томашевська М. О.* Корпоративні акти в системі джерел права України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01 / Марина Олександрівна Томашевська. – К., 2005. – 214 с.
30. України 15 лютого 2008 р. за № 129/14820). – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0129-08>
31. Юридическая энциклопедия: энциклопедия / Л. В. Тихомирова, М. Ю. Тихомиров. – [5-е изд., доп. и перераб.]. – М. : Юринформцентр, 2002. – 972 с.

References

1. Bolotina, N. (2005). *Pravo sotsial'noho zakhystu Ukrayiny*. Kiev: Znannya. (in Ukrainian)
2. Byrak, V. (2003) On the matter of social welfare law sources. *Visnyk L'vivs'koho univesytetu, seriya yurydychna*, (38), 362–368. (in Ukrainian)

3. Heneral'na uhoda pro rehulyuvannya osnovnykh pryntsyviv i norm realizatsiyi sotsial'no-ekonomichnoyi polityky i trudovykh vidnosyn v Ukrayini na 2010–2012 roky. Retrieved from http://www.fpsu.org.ua/images/images/2013/Ugogy/Genugoda/genugoda_2010-2012p.pdf
4. Kulchytska, O. (2006) Peculiarities of social insurance funds legal status. *Visnyk L'vivs'koho univesytetu, seriya yurydychna* (42), 238–243. (in Ukrainian)
5. Las'ko, I. (2012) In Odynadtsyati osinni yurydychni chytannya. *Aktual'ni problemy yurydychnoyi nauky, Khmelnytskyi, November 23–24*, 111–113. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi University of Management and Law. (in Ukrainian)
6. Osnovy zakonodavstva Ukrayiny pro zahal'noobov'yazkove derzhavne sotsial'ne strakhuvannya. (1998, June 05). *Zakon Ukrayiny. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 05.06.1998 r.*, 23.
7. Pylypenko, P. (2013) Acts of contractual character in the system of sources of social security law. *Naukovi pratsi Pylypenka Pylypa Danylovycha*. Lviv: Drohobych : Kolo. (in Ukrainian)
8. Polozhennya pro derzhavnu reyestratsiyu normatyvno-pravovykh aktiv ministerstv ta inshykh orhaniv vykonavchoyi vlady. (1992, December 28). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny from*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/731-92-п>
9. Polozhennya pro Ministerstvo sotsial'noyi polityky Ukrayiny. (2015, June 17). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny from*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF>
10. Polozhennya pro Pensiynny fond Ukrayiny. (2011, April 6). *Ukaz Prezydenta Ukrayiny from*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/384/2011>
11. Polozhennya pro Pensiynny fond Ukrayiny. (2014, July 23). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny. Ofitsiyyny visnyk Ukrayiny vid 05.08.2014 r.*, 60.
12. Poryadok otrymannya zastrakhovanyymi osobamy i chlenamy yikh simey sanatorno-kurortnoho likuvannya, shcho splachuyet'sya za rakhunok koshtiv Fondu sotsial'noho strakhuvannya z tymchasovoyi vtraty pratsezdatnosti. (2009, February 25). *Postanova pravlinny fondu sotsial'noho strakhuvannya z tymchasovoyi vtraty pratsezdatnosti from*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0339-09/paran20#n20>
13. Poryadok podannya ta oformlennya dokumentiv dlya pryznachennya pil'hovoyi pensiyi ta pererakhuvannya pidpryyemstvamy ta orhanizatsiyamy koshtiv na yiyi vyplatu vidpovidno do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 18. 07. 2007 № 937. (2008, January 25). *Postanova pravlinny Pensiynoho fondu Ukrayiny from*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/-laws/show/z0129-08>
14. Poryadok pryznachennya, pererakhuvannya ta provedennya strakhovykh vyplat. (2007, April 27). *Postanova pravlinny Fondu sotsial'noho strakhuvannya vid neshchasnykh vypadkiv na vyrobnytstvi ta profesiynykh zakhvoryuvan' Ukrayiny from*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0715-07>.
15. Pylypenko, P.D., Burak, V.Ya., Synchuk, S.M. (2010). *Pravo sotsial'noho zabezpechennya Ukrayiny*. Kiev: In Yure. (in Ukrainian)
16. Pro vstanovlennya rozmiru dopomohy na pokhovannya. (2011, November 16). *Postanova pravlinny Fondu sotsial'noho strakhuvannya z tymchasovoyi vtraty pratsezdatnosti from*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1453-11>
17. Pro zahal'noobov'yazkove derzhavne pensiyne strakhuvannya. (2003, July 09). *Zakon Ukrayiny from Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 12.12.2003 r.*, 49.
18. Pro zahal'noobov'yazkove derzhavne sotsial'ne strakhuvannya na vypadok bezrobittya. (2000, March 02). *Zakon Ukrayiny from Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 02.06.2000*, 22.
19. Pro zahal'noobov'yazkove derzhavne sotsial'ne strakhuvannya. (1999, August 23). *Zakon Ukrayiny from Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 26.11.1999*, 46.
20. Polozhennya pro zabezpechennya poterpilykh vnaslidok neshchasnoho vypadku na vyrobnytstvi ta profesiynoho zakhvoryuvannya putivkamy dlya sanatorno-kurortnoho

- likuvannya. (2007, October 31). Postanova pravlinnya Fondu sotsial'noho strakhuvannya vid neshchasnykh vypadkiv na vyrobnytstvi ta profesiynykh zakhvoryuvan' Ukrainy from. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1400-07>
21. Poryadok podannya ta oformlennya dokumentiv dlya pryznachennya (pererakhunku) pensiy vidpovidno do Zakonu Ukrainy «Pro pensiyne zabezpechennya osib, zvil'nenykh z viys'kovoyi sluzhby, ta deyakykh inshykh osib. (2007, January 30). Postanovoyu pravlinnya Pensiynoho fondu Ukrainy» from. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0135-07>
 22. Pro minimal'nyy rozmir dopomohy po bezrobittyu. (2012, April 12). Postanova pravlinnya Fondu zahal'noobov'yazkovoho derzhavnogo sotsial'noho strakhuvannya Ukrainy from. *Ofitsiyny visnyk Ukrainy vid 01.06.2012 r.*, 39.
 23. Pro pensiyne zabezpechennya osib, zvil'nenykh z viys'kovoyi sluzhby, ta deyakykh inshykh osib. (1992, April 09). Zakon Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy vid 21.07.1992 r.*, 29.
 24. Skakun, O. F. (2005). *Teoriya derzhavy i prava*. Kharkiv: Konsum. (in Ukrainian)
 25. Statut Fondu zahal'noobov'yazkovoho derzhavnogo sotsial'noho strakhuvannya na vypadok bezrobittya. (2000, July 06). Postanova pravlinnya Fondu zahal'noobov'yazkovoho derzhavnogo sotsial'noho strakhuvannya Ukrainy na vypadok bezrobittya from. Retrieved from www.dcz.gov.ua/doccatalog/document?id...
 26. Statut Fondu sotsial'noho strakhuvannya z tymchasovoyi vtraty pratsezdatsnosti. (2001, June 5). Postanova pravlinnya Fondu sotsial'noho strakhuvannya z tymchasovoyi vtraty pratsezdatsnosti vid. Retrieved from <http://www.fse.gov.ua/fse/control/img/uk/publish/article/918131;jsessionid=4A74798AECF038B7D133ADBFA79FAC7F>
 27. Stashkiv, B. I. (2005). *Teoriya prava sotsial'noho zabezpechennya*. Kiev: Znannya. (in Ukrainian)
 28. Matuzova, N. Y., Mal'ko, A. V. *Teoriya gosudarstva i prava*. Moscow: Yurist. (in Russian)
 29. Tomashevs'ka, M. (2005). *PhD dissertation. Korporatyvni akty v systemi dzhherel prava Ukrainy*. Instytut zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrainy, Kiev. (in Ukrainian)
 30. Tihomirova, L. V. (2002). *Yuridicheskaya ehnciklopediya: ehnciklopediya*. Moscow: YUrinformcentr. (in Russian)

*Стаття: надійшла до редакції 17.04.2014
прийнята до друку 19.06.2014*

ACTS OF SOCIAL INSURANCE LAW AS A SOURCE OF SOCIAL SECURITY LAW: CONCEPTS AND LEGAL CHARACTER

I. Las'ko

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, UA – 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: Lasko_i.m@ukr.net*

Analyzing the laws that regulate certain types of compulsory social insurance, the author studied standard-setting powers of social insurance funds in social security. The sources of social security law are proved to be normative legal acts of social insurance funds, which regulate the security of financial support and social services to the insured persons (or persons equated to them) when the insurance event is taking place.

The signs of acts of social insurance funds are singled out: they are taken by the competent social insurance funds - the Board of the Pension Fund of Ukraine, the Board of Fund of mandatory state social insurance against unemployment of Ukraine; the Board of

Social Insurance Fund of Ukraine; according to the procedure established by the laws regulating the certain types of compulsory social insurance or Statutes of the social insurance funds; they are expressed in the form of resolutions; they contain legal norms regulating relationships that arise in their own activity (governance of certain types of obligatory state social insurance, the the accumulation of insurance fees, and the provision of the payments' funding); they are binding for all insurers and insured persons whom they concern.

The author criticizes the feasibility of legislative empowering of the social insurance fund with the right to determine the amount of social benefits. These issues should be regulated by the act of the Verkhovna Rada of Ukraine on the separate kinds of compulsory social insurance.

The acts of social insurance funds are proved to be corporate by their legal nature, as the resolution of the Board of the social insurance funds are the result of legislative activity of the competent authorities, aimed at regulating relations in the provision of benefits and services to members of these funds.

Keywords: the Board of social insurance fund, members of the social insurance funds, social benefits and services, corporate acts.